

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. III. Solvuntur objectiones,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

minam, ut unus conjugii consortia necterentur.

45 Demum probatur eadem pars hoc discursu. Si polygamia non esset contraria legi naturæ, sed per eam licita, à principio orbis conditi, quando propagari cepit genus humanum, & continuò post diluvium, quando reparari cepit, Deus eam instituisse, utpote valde tunc temporis conducentem ad propagationem generis humani: Sed illis temporibus aliquid tale institutum à Deo, & consequenter factum ab hominibus, non legimus; solum enim Genes. 4. dicitur Lamech accepisse duas uxores, qui scireo reprehenditur à D. Hieronymo lib. 1. contra Jovinianum, cap. 8. & à Nicolao 1. ad consulta Bulgarorum cap. 5. quorum verba infra paragrapho 4. referemus: Ergo signum est, quod lex naturæ eo tempore polygamiam, seu pluralitatem uxorum sub uno viro, tanquam sibi contrariam prohibebat.

46 Confirmatur: Si polygamia non esset jure naturæ prohibita, antiqui Patres sub lege naturæ, vel scripta, eam licite uti absque dispensatione potuissent: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela Majoris patet, nam polygamia tempore legis naturæ, vel legis scriptæ, nullo erat præcepto Dei positivo prohibita; unde si lege naturæ non prohiberetur, potuissent licite eam uti antiqui Patres, absque dispensatione. Minor verò probatur ex Innocentio III. cap. Gaudemus, de divortis, ubi sic ait: *Nec ulli unquam licuit simul plures uxores habere, nisi cui fuit divina revelatione concessum.* Similiter Chrysostomus homil. 56. in cap. 30. Genes. docet consuetudinem habendi plures uxores, fuisse iniquam, citra divinam dispensationem.

47 Secunda pars conclusionis, quæ asserit polygamiam, seu uxorum pluralitatem sub uno viro, fini primario matrimonii non adversari, probatur primò ex D. Thoma supra citato, expressè dicente, solam pluralitatem uxorum, neque totaliter tollere, neque aliquam impedit primarium finem matrimonii. Nec valet quod ait Petrus de Ledesma, D. Thomam loqui de fine primario matrimonii, præcisè quoad proles generationem, non verò quoad ipsius educationem. Nam verba S. Doctoris hæc sunt: *Pluralitas uxorum neque totaliter tollit, neque aliquam impedit matrimonii primum finem, cum unus vir sufficiat pluribus uxoris fecundandis; & educandis filiis ex eis natis.* Ex quibus liquet, ipsum loqui de fine primario matrimonii, non solum quoad proles generationem, sed etiam quoad ipsius educationem.

48 Probatur secundò eadem pars ratione quam sanctus Thomas verbis illis insinuat: Potest unus vir non solum plures uxores fecundare, sed etiam educationi & institutioni filiorum qui ex eis haberi possunt, sufficienter providere: Atqui in illis duobus præcisè consistit finis primus matrimonii: Ergo polygamia non adversatur directè & immediatè fini illi, sed tantum fini secundario, videlicet mutuo obsequio, societati, & communicationi operum inter utrumque conjugem.

49 Probatur tertio: Deus totum populum Judaicum in polygamia seu uxorum pluralitate dispensavit: At si illa esset contra finem primum matrimonii, Deus talem dispensationem toti Judæorum populo non concessisset: Ergo uxorum pluralitas primo fini matrimonii non adversatur, sed tantum fini secundario. Major

A constabit ex infra dicendis. Minor verò probatur ex doctrina D. Thomæ in 2. 2. q. 6. ubi dicitur, quod licet postea dispensare etiam contra prima præcepta legis naturæ, ut patet in dispensatione facta Abraham in occasione filii innocentis, talem tamen dispensationem non fieri communiter ad omnes, sed ad aliquas singulares personas, sicut etiam in contrariis accidit: At si uxorum pluralitas contra finem primarium matrimonii, prohibitionem polygamie numeranda erit inter prima præcepta legis naturæ, primum enim præceptum naturale in unoquoque genere est de primatu, ne naturali talis generis, & de contrariis vitandis: Ergo si uxorum pluralitas ellet contra finem primarium matrimonii, Deus in ea totum Judæorum populum non dispensasset, sed solum cum aliquibus singularibus personis, puta cum Patriarchis, Regibus, & Tribuum capitibus.

Ad majorem hujus secundæ partis intelligetiam, observandum est, quod quando dicitur, polygamiam fini primario matrimonii non adversari, sed tantum secundario, hoc intelligi debet de polygamia, quæ certum dicitur numerum uxorum, quæ unicuique viri fecundare potest si enim tantus esset illarum numerus, quod cum ad illas fecundandas non sufficeret, fini primario matrimonii talis polygamia sine dubio repugnaret, quia multitudo illa conjugum sterilitatem causaret, ut observat Plutarchus in 2. Li. curgi, & libello de garrulitate, & lib. 5. de pietate Philosophorum, & in Salomone, cuius fuerunt Regina & concubinae, manifestum est. Mirum enim, quod ex tot uxorum & concubinarum gregibus, non nisi masculum unum prolem Salomon suscepit, nempe Roboam, & duas præterea filias Eraphet & Basemat, ut dicitur 4. Regum. 11. unde de illo hæc ait Suidas: *Ex mille uxoris solus illi natus est Roboam filius: & ipse ex alienigena Naama Ammonitide, indigena imperio.*

§. III.

Solvuntur objectiones.

Contra primam partem conclusionis obijciunt primò D. Ambrosius lib. 1. de Abraham cap. 4. sic habet: *Cum Abraham dixit Agar, non commisit in legem, sed legem præcepit: Ergo supponit quod nondum erat lex vetans pluralitatem uxorum, ac subinde quod hæc lex non est naturalis.* Item D. Augustinus lib. 22. contra Faustum cap. 47. docet pluralitatem uxorum factam esse licitam per consuetudinem: *Quando iniquitas erat, crimen non erat; & nunc propterea crimen est, quia mos non est: Ergo cum consuetudo prævalere non possit contra jus naturæ, pluralitas uxorum non adversatur legi naturæ; imò ait quod non erat contra aliquod præceptum, quia nulla lege erat prohibita.*

Confirmatur: Idem S. Doctor lib. 1. de nuptiis cap. 2. & lib. de bono viduitatis cap. 7. probat virorum pluralitatem naturæ matrimonii non adversari, non autem uxorum multitudinem, ex eo quod vir caput sit, ac principem in familia locum obtineat, femina autem subiecta sit: At ea principii dominantis natura est, ut singularitatem amet, secus autem est de subiecti naturæ; ut in corpore animato, ut cum solum est caput, & multi pedes, & in qualibet familia pri-

res servi uni Domino subiunguntur: Ergo ex Augustini doctrina, licet pluralitas virorum sub una uxore, sit contra ius naturæ, non tamen pluralitas uxorum sub uno viro.

Ad objectionem respondeo, sensum verborum Ambrosii esse quod Abraham dicens Aggar prævenit legem positivam, quæ nondum prohibebat polygamiam; cum quo stat quod lex naturæ, iam ipsam prohiberet. Augustinus verò non loquitur absolute, sed tantum supposita divinâ dispensatione, quæ consuetudinem induxit in lege Mosâica de polygamia, & eam fecit esse licitam: nunc autem quia nulla est dispensatio, quæ morem faciat licitum, non licet. Quando verò addit, quod habere simul plures uxores, non erat contra aliquod præceptum, quia nulla lege prohibitum erat, loquitur præcisè de lege positiva, ita ut sensus propositionis ejus sit, polygamiam in veteri testamento non fuisse peccatum, quia non erat contra legem positivam; legi autem naturæ licet adversaretur, tamen erat quoad hoc dispensatio.

Ad confirmationem verò dicendum; mentem Augustini in ea comparatione quam facit locis citatis, capitis ad pedes, & domini ad servos, solum esse ostendere, non ita juri naturæ adversari pluralitatem uxorum sub uno viro, ac pluralitatem virorum sub una uxore.

Obijciunt secundò universales consensus fere omnium nationum ac gentium, quæ nunquam polygamia ut matrimonio legibus adversam damnaverunt, quin factò ipsæ eam approbaverunt; nec tantum barbaræ & vulgares, sed etiam exculta & sapientes, ut Athenienses, qui teste Hieronymo Rhodio apud Michaelē Medinam, supra citatum, duas admittebant uxores; & Socrates ipse, severissimus juris naturalis interpres, duas admisit, Xantippem, & Mirto. Item Julius Cæsar, ut refert Suetonius in ejus vita, permisit viris ut quot vellent uxores haberent, liberorum procreandorum causâ, & Valentinianus senior (teste Socrate lib. 4. historiarum cap. 31.) Severâ priore ejus conjugē adhuc vivente, Justinam duxit, ac legem tulit, ut cuique volenti liceret habere duas uxores legitimas. Demum viri sanctissimi in veteri lege plures simul uxores habuere, ut Abrahamus Sarâm & Agar, Genes. 16. Jacob Liam & Rachel, Balaam, & Zelpham, Genes. 29. & 30. Helcana Annam & Phenennam 1. Regum 1. & Moyses Mariam & Æthiopiā Num. 12.

Respondeo gentes illas, quamvis excultas & sapientes, errasse in pluribus juri naturæ ac lumini rationis repugnantibus; præcipue verò colendo plures Deos, quid ergo mirum, quod polygamiam, seu uxorum pluralitatem admiserint, cum coliteismum, seu pluralitatem Deorum, lumini naturali magis repugnantem docuerint. Idem dicendum de Socrate, quamvis ipsum polygamiam seu uxorum pluralitatem non valde approbasse testetur Aulus Gellius lib. 1. noct. Attic. cap. 17. ubi refert quod Socrates admiranti Alcibiadi, quod duas domi ferret uxores, respondit: *Hæc domi docent tolerantiam, quæ in publico utendum est.* Euripides etiam, qui pariter duas uxores habuit, dicebat in Andromache, teste eodē Gellio, lib. 1. noct. Attic. cap. 20.

Nunquam duplicia connubia collauda,

Neque binas matres habentes liberos.

Rixas quidem domorum, tristesque offensas.

Quantum ad Valentinianum, falsum est quod

Tom. V.

Socrates loco citato de eo refert, ut ostendit Baronius tomo 4. ad annum Christi 360. licet enim Valentinianus senior Justinam duxerit, non tamen nisi defunctâ Severâ, priore conjugē. Demum quoad Abrahamum, Jacob, Moysen, & alios antiquos Patres, dicendum est, Deum in polygamia, seu uxorum pluralitate, cum illis dispensasse, ut constabit ex infra dicendis.

Obijciunt tertio: Si Rex aliquis vel Princeps duxisset in uxorem mulierem sterilem, & proles vel esset necessaria, vel maxime utilis Republicæ, ratio naturalis dictaret, ipsum in eo casu posse aliam uxorem ducere, ad suscipiendam ex ea sobolem, præsertim si prima uxor contentiret, & cederet juri quod habet in corpus mariti: Ergo polygamia, seu uxorum pluralitas, non videtur juri naturali contraria.

Confirmatur: Si polygamia legi naturæ repugnaret, maxime quia paci & tranquillitati domesticæ adversatur, ut supra ostensum est: Sed hæc ratio non valet, cum non minus difficile sit cum una femina licitiosa habere pacem, quam cum duabus modestis: Ergo &c.

Ad objectionem respondeo, concedendo Antecedens, id enim quod cadit sub generali determinatione, judicatur secundum quod communiter accedit, & non secundum quod in aliquo casu potest accedere, ut ait S. Thomas 2. 2. quæst. 154. art. 1. Unde licet in aliquo casu extraordinario polygamia necessaria videatur vel utilis Republicæ, non sequitur eam juri naturæ esse licitam. Nec obstat quod uxor consentiat ut maritus alteri nubat, non potest enim hoc cedere juri suo, quia bonum publicum matrimonij prohibet talem cessionem: sicut lex humana interdum prohibet, ne quæ cedat bonis propriis.

Ad confirmationem, nego Minorem, & ejus probationem; ex matrimonio enim cum una uxore, quantumvis rixosa & seditiosa, non sequitur perturbatio illa domus & economiæ, quæ ex polygamia sequitur, nimirum quod plures uxores decerent de usu rei cuique illarum propriæ, videlicet de usu corporis sui viri.

Obijciunt quarto contra secundam partem conclusionis testimonium D. Thom. 3. contra Gent. cap. 124. sic dicentis: *In omni animalis specie in quo patri in aliqua sollicitudo de prole, unus mas non habet nisi unam feminam, sicut patet in omnibus avibus, quæ simul nutriunt pullos, non enim sufficeret unus mas auxilium præstare in educatione prolis pluribus feminis. In animalibus autem in quibus maribus nulla est sollicitudo de prole, indifferenter mas habet plures feminas, sicut in canibus, gallinis, & hujusmodi. Cum autem masculo inter omnia animalia sit magis cura de prole in specie ale humana: manifestum est quod naturale est homini, quod unus mas unam feminam habeat, & converso.* Ex quibus hoc potest formari argumentum: Ideo probat D. Thomas naturale esse homini, quod unus mas habeat tantum unam feminam, quia in omni animalis specie, in qua patri est cura de prole, unus mas non habet nisi unam feminam: Atqui in iis animalibus, in quibus patri est cura de prole, ideo mas non habet nisi unam feminam, quia pluralitas feminarum esset contra finem primum, quem natura intendit in conjunctione ipsorum, videlicet contra educationem prolis: Ergo idem dicendum est de pluralitate uxorum in specie humana, eam nimirum esse contra finem primum matrimonij, & non solum contra secundarium, alioquin argumentum D. Thomæ nihil concluderet.

V u u 2

Respon-

62 Respondeo negando paritatem: Disparitas est, quod in specie humana unus homo sufficit plurimum uxorum filiis educandis; in aliis vero animalibus, in quibus patri est sollicitudo de prole, unus mas non sufficit plurimum feminarum foetibus educandis. Neque tamen ex hac disparitate sequitur argumentum D. Thomae esse inefficax, quia, ut recte advertit Ferrariensis, sensus illius est, quod sicut sollicitudo quae inest patri de prole, est aliis animalibus ratio quod una sit unus, ita & in hominibus, cum ista tamen differentia, quod in aliis animalibus sollicitudo illa impediretur immediate per hoc quod unus mas haberet plures feminas; in homine vero non impediatur immediate per polygamiam, sed tantum aliquod ex illa sollicitudine ortum habens, videlicet communis convictus & communicatio in operibus vitae necessariis inter virum & uxorem, quod est finis tantum secundarius naturae in matrimonio.

63 Obijciunt quinto: Quod repugnat essentiae matrimonii, fini ejus primario ac principali adversatur: At pluralitas uxorum sub uno viro, essentiae matrimonii repugnat: Ergo fini ejus primario ac principali adversatur. Major patet, Minor probatur. Matrimonium consistit essentialiter in mutua corporum traditione: At omnino repugnat corpus uni uxori à marito traditum, alteri similiter tradi: Ergo pluralitas uxorum sub uno viro, essentiae matrimonii adversatur.

64 Confirmatur: Apostolus 1. ad Corinth. 7. sic ait: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: sicut & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ubi vir & mulier aequiparantur, quoad mutua corporum potestatem tradendam: Ergo sicut naturae matrimonii prorsus repugnat, mulierem non ita in solidum tradere sui corporis potestatem uni viro, ut adhuc possit alteri viro eam tradere: ita similiter repugnare viri essentiae matrimonii, quod vir ita uni uxori potestatem sui corporis tradat, ut nihilominus sibi reseruet facultatem tradendi illud alteri uxori.

65 Respondeo, concessa Majori, negando Minorem, & ad ejus probationem dico sufficere ad matrimonii essentiam & veritatem, quod vir tradat uxori suum corpus, quantum sufficit ad liberorum procreationem; unde cum unus vir plures mulieres fecundare possit, & ex illis, liberos procreare, non repugnat essentiae matrimonii, quod vir pluribus nubat uxoribus, bene tamen quod una mulier pluribus viris nubat, quia ut supra dicebamus, diversorum seminum commixtio, vel omnino impedit procreationem proles, vel saltem illam reddit incertam ex parte patris, subindeque ejus educationi repugnat, cum educanda proles cura praecipue patri incumbat.

66 Ad Confirmationem dico, Apostolum loqui de matrimonio in lege Evangelica, in quo est mutua & aequalis traditio corporis utriusque conjugis in solidum; quia non solum pluralitas virorum sub una uxore, sed etiam pluralitas uxorum sub uno viro, repugnat fini quem habet matrimonium in lege nova, nimirum significationi conjunctionis Christi cum Ecclesia, ut paragr. 1. ostensum est.

Aliquae difficultates circa tempus, modum, & personas, quas Deus in polygamia dispensavit inter reseruantur.

Quaeres primo, quandotum primum licet, ut cum fuerit plures uxores simul habere. Respondeo id solum fuisse licitum post diluvium, non vero ante diluvium, nam post diluvium Abraham, Jacob, David, & alii viri sanctissimi, plures habuere uxores, quos tamen licet de re Scriptura non reprehendit, ut de aliis qui perperam interdum fecerunt. Eodem modo cum Lamech ante diluvium duas uxores simul duxisset, a SS. Patribus, ut de flagitio de adulterio, reprehenditur. Sic enim Nicolaus Papa caus. 24. quast. 3. cap. 19. Lotharium Regem, qui duas simul uxores acceperat, alloquitur: *An non districte ultione feriendus es, qui duobus uxoribus adulterium Lamech & flagitium meritis esse dignoscitur?* Et Hieronymus lib. 1. contra Jovin. cap. 8. *Una coepta (inquit) a principio unam uxorem versa est &c. Primus Lamech polygarius & homicida, unam carnem in duas erexit vires. Fratricidium & digamiam eadem carnisque delevit pena.*

Ratio vero hujus discriminis, cur sollicitudo ante diluvium polygamia non liceret, fecit post diluvium, haec assignatur à D. Chrysostomo homil. 56. in Genes. & ab aliis communiter: quia nimirum ante diluvium longissima hominum vita faciebat, ut matrimonium unius cum una sufficeret propagationi necessariae generationi: postea vero propter vitam longe breviorum, permissum fuit cum duabus vel tribus vel pluribus uxoribus misceri, ut humanum genus propagaretur, & suppleretur per uxorum multitudinem defectus vitae longioris.

Licet vero aliqui existiment in lege Moysi non fuisse dispensatum in polygamia cum toto populo Judaeorum, sed solum cum Magnatibus & Principibus: oppositum tamen probabilius est. Primo quia habemus ex libro 1. Regum cap. 1. dispensatum fuisse cum Elcan, Summis patre qui habuit uxores simul Annam & Phoeniam. Secundo, quia cum Deuteronomio 2. dicitur: *Si homo habuerit duas uxores, unam dilectam, & alteram odiosam, non reprehenditur, si quid duas uxores habet, sive sit de populo, sive non, sed constituitur, ut jus primogeniturae cedat ei qui revera est primogenitus, etiam si natus sit ex odiosa uxore.*

Dices, si in lege Moysis omnibus passim liceret polygamia, cur Salomon 3. Regum 1. reprehenditur, quod multas duxerit & admarierit uxores?

Respondent aliqui apud Abulensem, Regum 12. quast. 5. Salomonem reprehendi non quod plures, sed quod plurimas duxerit uxores, scriptum est enim Deuteronomio 17. *Recepi habere uxores plurimas.* Licet ergo (inquunt) in lege Moysis polygamia licita esset, attamen certum solum ac definitum uxorum numerum Regibus habere licebat, nimirum decem & octo: nec enim, & non plures, Davidem habuisse, affirmant Lyranus & Dionysius Carthusianus 1. Reg. 5. & 15.

Verum haec responsio displicet, non fuisse enim Regibus Hebraeorum definitum uxorum numerum, verius est, & constat ex 2. Paralip. 11. ubi Roboam dicitur: *Uxores duxi & concubinae,*